

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ethica Symbolica E Fabularum Umbris In Veritatis Lucem
Varia Ervditione Noviter evoluta**

Pexenfelder, Michael

Monachii, 1675

Ethicè.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68709](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68709)

SYMBOLVM C.

Iuno, Regina Divum.

Ex Variis.

Ethicè.

1. Juno emblemata imperioſæ mulieris, 2. Et impotentis, 3. Et Superbæ, 4. Et iracundæ, 5. Et garrulæ. 6. Fortunæ blandienti non fi-
dendum. 7. Vir conſtans, 8. Refert, quæ nutritrix, ſit pueri.

DE hæc dea, etſi non ſemel eius meminerimus ſuprà, plura nobis hoc loco tractanda ſunt. Fuit Saturni, uti memoravimus, & Opis filia, Jovis ſoror & conjunx, dea regnorum & divitiarum, nubentium quoque & parturientium; unde *Pronuba*, *Lucina*, *Conjuga*, *Ilithya* vel *Ilithyia*, ἀπὸ τῆς ἐλίτθεσθαι ab evoluendo, ſcilicet partu, vocatur: altera manu facem præferens, quia lucem foetibus adfert. Ety-
mon eius nominis eſt, quòd unà cum Jove *juves*. Pro ancilla & nuntia habet *Iridem*: utitur quatuordecim nympharum famulitio. Ei conſecrati ſunt *pavones*, currum ipſius trahentes: Anſer quoque illi ſacer eſſe fertur. Homerus lib. O. Iliad. canit, hanc deam aliquando à Jove in medio ſuſpenſam æthere, pedibusque illius duas appenſas incudes, aureò manibus vinculo injectò; graviter quidem ferentibus id diis, neque tamen nodum ſolvere valentibus. Filia ei unica *Hebe*, Jovis pocillatrix, quam comeſtis ſilveſtribus lactucis concepiffe narratur. Vulcanum ex Jove peperit. Poëtæ fabulantur Jovem aliquando Herculem, filium nothum, nempe ex Alcmena ſuſceptum, dormientis Junonis uberibus ad-
moviſſe; ſed hunc ab ea expergeſacta rejectum fuiſſe, partemque lactis in cælum cecidiſſe, viam ſignalle *Lacteam*, quam Græci γαλαξίας nomi-
nant; partem in terram defluxiſſe, & liliis candorem induxiſſe, cum priùs croceo colore fuerint prædita. Cæterùm ubique à Poëtis Juno inducitur ſuperba & iracunda. Apud Maronem 5. Æneid. memor ſpretæ à Paride formæ, & prælatæ ſibi Veneris, miſit Irin ad feminas Trojanas, easque concitavit ad naves Æneæ comburendas. Et 1. Æneid. verbis arrogantiæ ac vindictæ plenis indignatur acerbiffimè, plus poſſe Palladem ad perdendos Græcos, quàm ſe ad peſſundandos Trojanos. te

te videre Ipsam per Olympi regiam inambulanti, ansatis utrinque manibus, & minas illas, quas Poëtarum Latinorum princeps patheticè refert, non ore tantùm, sed toto corpore spirantem:

Ast ego quæ divùm incedo regina, Jovisque
Et soror & conjux, una cum gente tot annos
Bella gero? Et quisquam Numen Junonis adoret
Præterea? aut supplex aris imponat honorem?

Quid fastuosius? quot verba, tot tonitrua. *Ego, ait; & qualis illa?* Regina Divorum, Jovis ter Maximi soror & conjux. Ille orbis est utriusque dominus; ego sum domina. *Tot annos bella gero.* Dea cum hominibus, immortalis cum mortalibus, regina cum subditis. Potuit dea longè me inferior, Pallas inquam, inimicos suos, & quidem victores (nempe Græcos) vincere: ego dearum suprema, & majestate supereminens homines victos (scilicet Trojanos) vincere nequeam? *Incedo regina.* Quâ pompâ, quò gynæceo, qua veneratione Calicolum. Omnes mihi genu curvant, omnes sua obsequia substernunt. Et tamen! Trojanis. Qui? Exules, profugi, laris incerti, me spernunt, meas iras lacessunt. Quid indignius?

Et quisquam numen Junonis adoret
Præterea?

Quis ulla deinceps veneratione prosequetur me à vilissima Phrygum gente superatam, despectam, irrisam? Quis mihi adolebit thura hæc patienti, hæc ferenti? Expetam ultionem, quæ Junonem deceat; ostendam, quid sit Jovis conjugem lacessere, quid dominam Olympi in arma vocare. Sentient, sentient impiata capita, quàm gravi feriat ictu, quæ fratris & conjugis, parata habet ad manum fulmina. Hæc illa ibi. Nec mitiora aut demissiora apud alios poëtas loquitur. Ex paucis collige plura.

Ethica.

I. (a) Rectè igitur per Junonem intelligitur femina impotentis animi, iracundi, superbi, divitiis ac honoribus inflati, Zelotypiâ abrepti. Ex fabulis constat, quibus & quàm duris imperiis Juno Herculem exercuerit, & per mille discrimina circumegerit, non alia de causa, quàm odio novercali. Nec contenta virum fortissimum aliis atque aliis monstris objecisse, Eumenidas insuper ex orco evocavit, & in Alcidem immisit, à quibus furiatus, suamet uxorem cum filiis interemit. In qua re multas

Kkkk

habet

(a) Imperiosa mulier.

habet æmulas Juno, iracundiam suam, etiam vocatis in auxilium inferis, effundentes. Miserum virum, cui mulier dives & superba dominatur. Monet Ecclesiasticus c. 9. *Ne des mulieri potestatem animæ tuæ, ne ingrediatur in virtutem tuam, & confundaris.* Ut scilicet jus tuum, auctoritatem, & imperium maritale sibi usurpet, teque contemptibilem reddat. Cato senior objurgans summam uxorum Romæ licentiam & potentiam: Omnes, inquit, homines uxoribus dominantur, nos omnibus hominibus, nobis autem uxores. Idem apud Livium lib. 34. monet viros, ne uxores sibi æquari sinant: extemplo enim, inquit, simul ac patres esse cœperint, superiores erunt. Desperate, istas modum licentiæ facturas, nisi vos faciatis. Hæc Cato Romanorum sapientissimus. E SS. litteris Salomonem habemus, qui sceptrum regium muliebri dominatui subjiciens, ad detestabilem idolorum cultum pertractus est. De mulierum imperio gravissimè I. Lipsius in *Monitis & exemplis politicis* lib. 2. c. 2. Vir, inquit, ad virtutem & regimen natus: animo, corpore, voce, visu robustior, & quem magis vereare, aut venerere. In femina omnia levia, mollia: quæ amorem, non reverentiam creent. A natura ipsa timidæ magis sunt, quàm timendæ: non igitur hic auctoritas. Jam in viro prudentia & constantia: in illis calliditas aut argutiæ, imbecillitas deinde judicii, & in decretis, sensibusque euripus. Septies in die mutant. Rarò etiam altum aut honestum spirant; sunt in vanis & vilibus curis: non ergo ad sceptrum, & publicum decus idoneæ. Duæ etiam virtutes principum primæ, Justitia & Fides, firmiter vix sunt in istis. Non prior, quia inclinant facilè, & miserantur: facillimè & gratiæ aut affectui obsecundant. Non altera, quia mobiles ingenio sunt, & mutant, ut ventus. Ne Clementia quidem sit, quæ putetur: & benignior ille vultus, nescio quomodo, sævum sæpe animum & vindicem celat. Quid de lascivia aut luxu dicam? utrique vitio opportunas scimus, & pudorem atque opes prodigere; præsertim cum sui juris & sortis frœnum non habent, quod adstringat. Hæc vir doctissimus de imperiosis Junonibus.

II. (b) Sicut ex opibus nascitur arrogantia, sic ex arrogantia oritur iracundia, communissimum feminarum vitium; cuius proles impatientia, præcipitantia, furor. Namque sexus hic facillimè concitatur in jurgia, verba & verbera, ferrum & necem tam suam, quàm suorum. Testatur Juvenalis Sat. 6.

----- Quoties facit ira nocentem

Hunc

(b) *Mulier impotens.*

Hunc sexum, rabie jecur accendente, ferantur
Præcipites, ut saxa jugis abrepta.

S. Chrysoſtomus homil. de decoll. S. Joan Bapt. Mulier, ait, cum injuriâ afficitur, insanit. Et alius: Irritabile & vindex est mulierum genus, præsertim si opibus & nobilitate virum superet. Siracides dicit c. 25. *Mulier si primatum habet, contraria est viro suo.* Videlicet adversa & rebellis, eidemque contraria volet, & imperabit. Unde Martialis lib. 8. epigram. ad Priscum.

Uxorem quare locupletem ducere nosim,
Quæritis? uxori nubere nolo meæ.

Huc facit & illud Poëtæ recentioris:

Unum est conjugis utriusque velle,
Miror, non bene convenire vobis.

Vult scilicet uxor idem ac maritus, dum uterque dominari, & caput esse cupit.

Clarè Aristoteles 8. Ethic. c. 16. Dominantur uxores propter amplitudinem patrimonii. Et Comicus: Argentum dote accepi, imperium vendidi. Eleganter quidam feminarum litigia omnibus cæli injuriis comparat. Dum clamant, inquit, tonant: cum probra & maledicta jaciunt, fulminant: cum contendunt & litigant, nimbos & tempestates cient: urunt, cum querulae sunt: & cum rigidas se, ac minimè amantes exhibent, glaciem effundunt. Ut proinde *Beatus sit, qui habitat cum muliere sensata.* Eccli. 25. v. 11. Carolus Scribanus in Institutione Politico-Christiana lib. 2. c. 4. docet, quomodo maritus imperium sibi perpetuum in uxorem sit paraturus. Videlicet, si primis matrimonii mensibus, dum adhuc verecundia & modestia amori miscentur, ad viri mores uxor componatur, & obsequi assuescat, ut amare sciat & revereri. Auctoritas indulgentiâ vilescit. Qualem primis diebus uxor virum senserit, talem habebit: si remissum & indulgentem contemnet, semel si contempserit, perget: nec ad cultum sine ingenti conatu revocabitur. Non est uxor habenda ut ancilla, nec ut domina. Indulgentior tamen erit vir prudens in conjugem, quàm in prolem; & dum agnoscit sobolis suæ matrem, se meminerit patrem, & imperio natum. Hæc contra imperiosas Junones vir ille sapientissimus.

III. (c) *Pavo* Junoni sacer est, animal superbum, ambitiosum, alta petens, variis coloribus ornatum. *Femina* divitis & fastuosa est hæc avis imago splendida, tunc præsertim cum pennarum syrma explicat,

Kkkk x

& sese

(c) *Pavo imago superba femina,*

& sese spectantium oculis ostentat. At cum squalidos pedes intuetur, mox picturatum illam rotam contrahit, stellatamque eandem, pudore sui, demittit. Faecerent & feminae, si meminissent sordium, quibus nunquam satis purgantur. Sapienter Theophrastus dicebat: sub formosa specie, quam multa turpia delitescunt! In adagiis est: *mulier laudata pavone superbior*. Repetimus ex Juvenalis Sat. 6. quod alibi attulimus.

Nil non permittit mulier sibi, turpe putat nil,
Cum virides gemmas collo circumdedit, & cum
Auribus extensis magnos committit elenchos.

Graviter Tertullianus lib. de habitu mulier. c. 4. Habitus feminae, ait, duplicem speciem circumfert, cultum & ornatum. *Cultum* dicimus, quem mundum muliebrem vocant; *Ornatum*, quem immundum muliebrem convenit dici. Ille in auro & argento, & gemmis & vestibus deputatur: iste in cura capilli & cutis, & earum partium corporis, quae oculos trahunt. Alteri ambitionis crimen intendimus, alteri prostitutionis. Non possum facere, quin hic exhibeam picturam pavonis Junonii ad vivum expressi. Contemplare. Nobilis ac dives est haec puella, amplae familiae spes, & heres unica, quod meliore forma fulgens, hoc fastu vaniore turgens. At ecce illam! commodum ab rheda illa inaurata prodit, imago ad speculum ficta, officina deliciarum, exemplar levitatis absolutum. Cernis, ut tumet vanitatis simulacrum, ut se circumspicit superba, ut se venditat arrogans, ut collum erigit, gressumque frangit, oculosque torquet circumcumquaque, non tam ut videat, quam ut videatur. Viden, ut purpuream trahit cum ostentatione lasciviae, defluentem luxuriam tunicam auro, gemmisque radiatam: ut detracto mollior crispo bombycino a leviculo vertice, protendit, jactatque cerviculam; ut capillos ambrosiosius comptos, cincinnatosque velut in cidarim, hinc inde sparsos explicat, levissimaeque ventorum agitationi permittit, quasi captans ab aura gloriosam. En ut niveae splendent armillis manus, ut aures micant inauribus aureis, ut collum gemino torque rutilat, ut crebro coma scintillat adamante, ut malae sunt cerussatae &c. Pinxit hanc tabellam, non absolvit Franc. Pomey in Candidato Rhet. progymn. 9.

IV. (d) *Pavo*, praeterquam quod superbum sit animal, facile irritatur, & in obvios iracundem involat. Quid irritatius hoc genus Junonibus? Capillus unus non ad legem compositus, cibus non ad palatum conditus, unguis digiti male sectus, catellus imprudenti pede calcatus,

janua

(d) *Et iracunda.*

janua cum stridore clausa, famium vasculum rimâ pertusum, emota loco suo acicula, synthesis non satis à sapone candens, cyclas minùs decorè in plicas aptata, ruga in mappa mensæ infrata, superi! quas non rarò tempestates in his dominis excitant! quantum effervescent, quantum spumant! quàm tonant & fulminant, totàmque à sedibus imis domum evertunt! Malè illi, qui contrà mutire ausit, Ardet bile jecur, quæ non in famulos duntaxat ac famulas, sed in maritos quoque effunditur & evomitur. Hic bonus vir, si sapit, palliolum suum humeris pacatè injiciet, & silente pede se tectis efferet, ne novus Socrates novam Xantippen sentiat. Atque hos animos addit feminis genus & opes; ad quæ si accesserit forma, tum enimverò actum est de imperio. Cede Junoni Jupiter, & alicubi *Sossans* age; domina cælum obtinet, & regnat. Hinc à pedibus & officiis ancillaribus est ei Iris, Thaumantis (ab admiratione sic nominati) filia alata, versicolore cultu; quòdque fuit Mercurius Jovi, hoc erat Iris Junoni; nisi quòd Mercurius ad concordiam, Iris ferè ad discordiam curandam mittitur, ut observat Jac. Pont. in 5. Æneid. v. 606. & lib. 9. v. 2. Juxta illum Iris, quasi *εἶς, ἰς*, vocatur, quanquam alii ab *εἶς* loqui malunt deducere. Nempe qualis hera, talis pedisequa, admirationem à superba forma & colore vestium vario quærens; de quo Virgil. 4. Æn.

Mille trahens varios adverso sole colores.

Prompta ad rixas concitandas: loquax ad sermones differendos: levis, vaga, volatica.

(e) Volebam hic præterire anserem, Junoni sacratum nisi importuno clamore suo se proderet, & vellet dici. Loquacitatis hanc avem esse symbolum, quis nescit? Admittamus igitur Junonis inter pedisequas inquietum animal, & collum ejus sublime applicemus ad Junonium, quem exagitavimus, fastum; streperam verò linguam garulitati, doti feminarum propriæ, dicemus, dedicemus. Illud in anserino genere lepidum est observatu; cum per januam quantumvis altam volucris hæc ingreditur, inclinat caput, ne scilicet illud ad postes superiores impingat. Nempe collum longiusculum putat esse colossum Rhodium, aut equum Trojanum, quem portarum angustia non capiant. Genius hic est superbiæ, præsertim femineæ, quæ cum caput crinitis ædificat turribus, cælum sibi vertice tangere videtur.

V. (f) Per pavonem opulentia symbolum homines denotari divites, Pierius testatur: & ideò pavo consecratus est Junoni, quòd divi-

Kkkk 3

tia-

(e) Cur anser Junoni sacer (f) Ala pavonis & pedet.

tiarum hæc sit præses Tutelarîs. Divitiæ plerumque conjunctæ sunt cum fastu, & spectari volunt, ut pavus; qui si admiratorem nullum habuerit caudatas opes contrahit. Per oculos in syrmate pavonino variegatos Mythologi ostendunt, magnas fortunas multis opus habere custodibus, ne surripiantur; & superbiam opulentorum detumescere, si considerent pedes, id est, finem, quem amplæ divitiæ habere solent. Nemo horum beatorum felicitate sua securè gloriatur; terrent vicissitudines fortunæ, & ab externis insidiæ. Quis fortunatior olim Polycrate Samiorum tyranno? etiam projectum in mare anulum per piscem recepit, quasi ne studio quidem sinistram posset accersere fortunam. Sed eventus ostendit, quò locò humana felicitas sit posita. Ab Orate enim Darii Persarum regis præfecto, in summo Mycalensis montis jugo, cruci affixus est. Quod supra diximus. Ne fide; dum fortuna faviens in alios, parcat tibi; suspectam habe, usuram exiget moræ. Hoc cauda pavonis, hoc docent pedes.

VI. (g) Per Junonem in medio ætheris pendulam, (ut demus hoc figmento Homerico) & injectis à Jove vinculis, nulla deorum vi solvendam, intelligitur, virum bonum, neque avaritia, neque ambitione, quod per Junonem indicatur, à recto dimoveri posse: quemadmodum Jupiter neque per Junonis opes, nec per eloquentiam Mercurii, neque blanditiis Veneris, neque Martis minis, neque omnium deorum machinis permoveri potuit, ut plus possent illi in Junone solvenda, vel in terram detrahendâ, etsi ponderibus gravatâ, quàm ipse in ea alliganda, aut retinenda. Mythologus.

VII. (h) Junonio lacte niveam in cœlo stellarum viam signatam esse, & in terris candore lilia picta, denotat, plurimum interesse, quæ sugat infans ubera, an cœlestis sit succus ille & divinus, nimirum à dea, qualis erat Juno, propinatus; an viperinus & orcinus à vipera aut Furia quapiam Acherontica lactenti instillatus. Ille liquor rigabit indolem ad altiora & cœlestia aptam: castam, virgineam, labes & sordes exosam: hic despumabit virus olentis malè Veneris, & animi impurati, inque vitia à primis cunabulis projecti. Felix illa mater, felix proles, cui hæc Lucina faverit; infelix, cum Lamia lactaverit fœtum!

Plura de hoc argumento locis aliis.

SYM.

(g) Vir constans. (h) Refert, quia nutrix sit puorî.